Eugenio BARBA

Când moare o parte din tine

Există o istorie subterană a teatrului, ce ține de partea ascunsă a iceberg-ului teatral. Aici se nasc și se dezvoltă relații, prietenii, iubiri, alianțe, mariaje de idei și obiective care transformă utopia într-un loc luminos numit *teatru*. Lumea aceasta de legături și sentimente profunde, la nivel individual, influențează motivații, ambiții, vise, fantezii, întreaga parte emotivă, instinctivă și inefabilă a creativității, dar și eficiența pe care o putem constata în partea superioară a iceberg-ului teatral – aceea a rezultatelor legate de contextul în care ne desfășurăm activitatea.

Georges a fost un protagonist din vârful acestui iceberg, dar și o prezență determinantă în universul lui scufundat. Avea harul de a se lega de artiștii de teatru și de a-i inspira în așa măsură încât am putea vorbi chiar de simbioză. Îi cunoaștem influența în viața și modul de a gândi al personalităților care au forjat profilul multiform al celei de-a doua reforme teatrale, din a doua jumătate a secolului XX. Vorbesc despre Brook și Grotowski, de Vitez și de stimulanta legătură cu Constantin Chiriac și cu Festivalul de Teatru de la Sibiu. Scrierile sale în reviste de excepție precum: *Théâtre Populaire, Alternatives Théatrales* și *L'Art du Théâtre* al căror redactor era, au confruntat problematicile fundamentale ale profesiei noastre, au alimentat reflecțiile, ne-au ajutat să ne orientăm. Cărțile sale, de un rafinament compozițional și cu un stil sugestiv aparte, au scrutat meseria noastră din unghiuri neașteptate: *L'Homme de dos (Spatele Omului)*, *L'acteur qui ne revient pas (Actorul pe calea fără de urmă)*, *Le rouge et l'or (Roșu și aur)*, *Les récits d'Horatio (Povestirile lui Horațio)*, *Le rideau ou la fêlure du monde (Cortina sau fisura lumii)*. În ultima sa carte, *Les objets blessés (Obiecte rănite)*, ilustrații și descrieri revelează, cu pudoare, sensibilitatea și vulnerabilitatea autorului. Și apoi, există opera sa de semănător de la Universitate, nemăsuratul impact pe care l-a avut asupra studenților săi.

Georges și cum mine eram legați de două experiențe particulare care ne marcaseră profund. Pe de-o parte, ce a însemnat să trăiești și să faci teatru într-un stat guvernat de un regim comunist – el, toată tinerețea sa în România, eu patru ani în Polonia alături de Grotowski, la începutul anilor '60. Cea de-a doua experiență privea condiția noastră de emigranți. Ambii pierduserăm limba maternă și ne-am regăsit goi și dezarmați în țări în care un străin trebuie să-și câștige acceptarea și respectul de a fi altfel, printr-o coerență de faptă și de gând.

În ultimii ani, Georges și Monique Borie, soția sa, se întâlneau des cu mine și cu Julia Varley, actriță a Odin Teatret. Locurile întâlnirii erau dintre cele mai diferite: Franța, Grecia și mai ales Festivalul de la Sibiu. Erau momente de comuniune intelectuală și afectivă, râdeam pe seama certitudinilor noastre și ale altora, ne aminteam de prieteni plecați pentru totdeauna, dar care aveau o casă în amintirea noastră, țeseam proiecte ale unor întâlniri ce priveau antropologia măștii. Georges îmi trimitea săptămânal câte un mesaj WhatsApp, adesea câte o fotografie, pentru a împărtăși o impresie sau o reflecție ironică sau lirică. Cu două zile înainte de dispariția sa ne-am auzit la telefon, eu în Mexic, el în casa lui de la Paris: mâine mă întorc la spital pentru un nou control medical, mi-a spus cu o voce obosită.

Când Mihaela Bartha Lazăr m-a sunat în toiul nopții, în lacrimi, din România, m-am alăturat plânsului ei. Știu că trebuie să mor, că toți trebuie să traversăm puntea asta. Dar la vârsta mea, să pierzi un prieten precum Georges, înseamnă să asiști la disoluția unei părți din tine, din propria memorie și din puținul viitor care îți mai rămâne.

(Traducerea din limba italiană: **Maria Rotar**)